

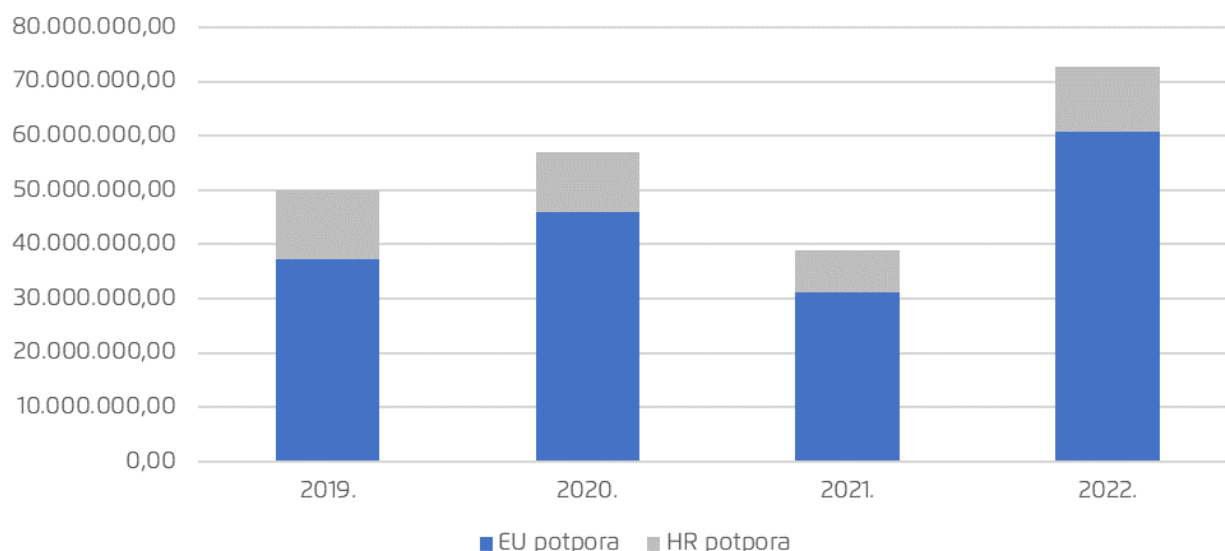
Socioekonomski efekti aktivnosti projekta Dinara back to LIFE

[lag-ck.hr/pocetna/dinara-back-to-life/item/755-socioekonomski-efekti-aktivnosti-projekta-dinara-back-to-life](https://www.lag-ck.hr/pocetna/dinara-back-to-life/item/755-socioekonomski-efekti-aktivnosti-projekta-dinara-back-to-life)

U sklopu projekta "Management planning and restoration of Dinara dry grasslands to save biodiversity and support sustainable development" (Dinara back to LIFE, referenca LIFE18 NAT/HR/000847) provedena je procjena socio-ekonomskog učinka projektnih aktivnosti. Cilj je bio prikupiti statističke podatke o užem i širem projektnom području, analizirati i prikazati početno i završno socio-ekonomsko stanje koristeći pristup baziran na indikatorima. Područje istraživanja obuhvaćalo je osam jedinica lokalne samouprave: grad Knin, općinu Civiljane i općinu Kijevo u Šibensko-kninskoj županiji i gradove Sinj, Trilj i Vrliku te općine Hrvace i Otok u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Kada je to bilo moguće, korišteni su podaci na razini naselja unutar samog projektnog područja. Razdoblje 2020-2023. uzeto je kao kratkoročni period promatranja, a razdoblje 2020-2030. kao srednjoročni period u kojem socio-ekonomski efekt projekta može pokazati vidljivije rezultate. U svrhu analize razmatrala su se tri moguća scenarija. 'Business as usual' ili pretpostavljeni nastavak situacije bez učinka projektnih aktivnosti, pozitivan razvojni scenarij kao željeni ishod projekta i negativan razvojni scenarij kao neuspjeh u implementaciji projektnih aktivnosti.

Naselja projektnog područja prema kategorijama indeksa vitalnosti zajednice

Vidljiv je trend porasta područja sa srednjim rizikom od depopulacije, kojih sada ima 18, a u prikazu početnog stanja bilo ih je 14. Četiri naselja koja se sada svrstavaju u skupinu područja sa srednjim rizikom od depopulacije su Rumin, Donji Bitelić, Vučipolje i Ježević. Hrvatski sabor je u veljači 2021. proglasio Park prirode Dinara na 63 052 hektra površine. Poticaj je to sveukupnom razvoju ovog područja, a posebice povezanom razvoju turizma i poljoprivrede u naseljima unutar samog Parka.

Potpore APPRRR-a isplaćene u naseljima projektnog područja 2019-2022. (u HRK)

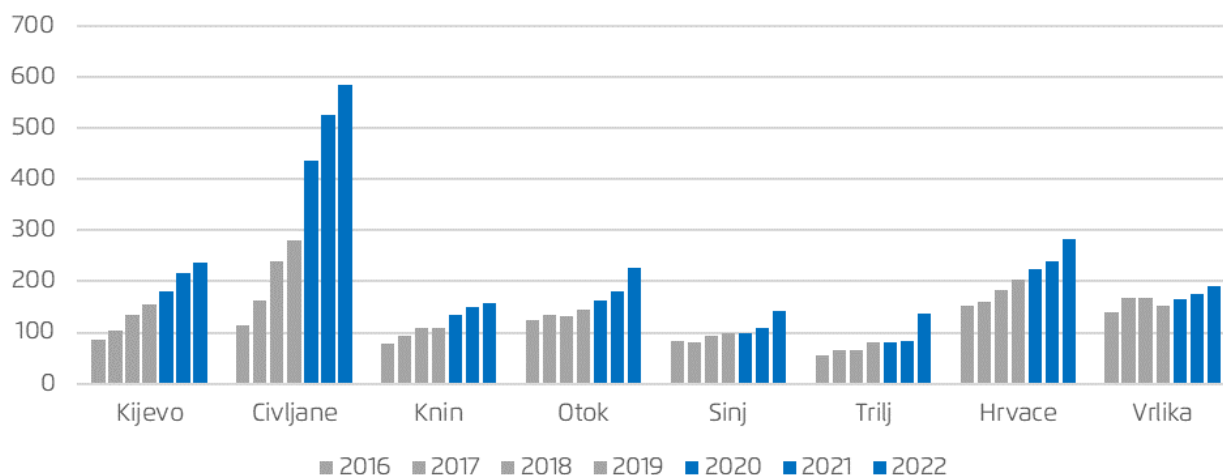
Promicanjem poljoprivrede suhих travnjaka kroz umrežavanje dionika, oglašavanje proizvođača, edukativne radionice i provedbu poslovnih planova, očekivan je porast broja prijava za mjere iz Programa ruralnog razvoja za 20% u okviru projektnog područja. Porast prijava detektirali smo praćenjem ukupnog broja isplaćenih sredstava Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u naseljima projektnog područja za vrijeme trajanja projekta, a podaci pokazuju da su isplaćena sredstva u projektnom području porasla za 44% u periodu 2019-2022.

Promjena broja grla magaraca i konja te PG-a koji ih uzgajaju u JLS projektnog područja 2019/2022.

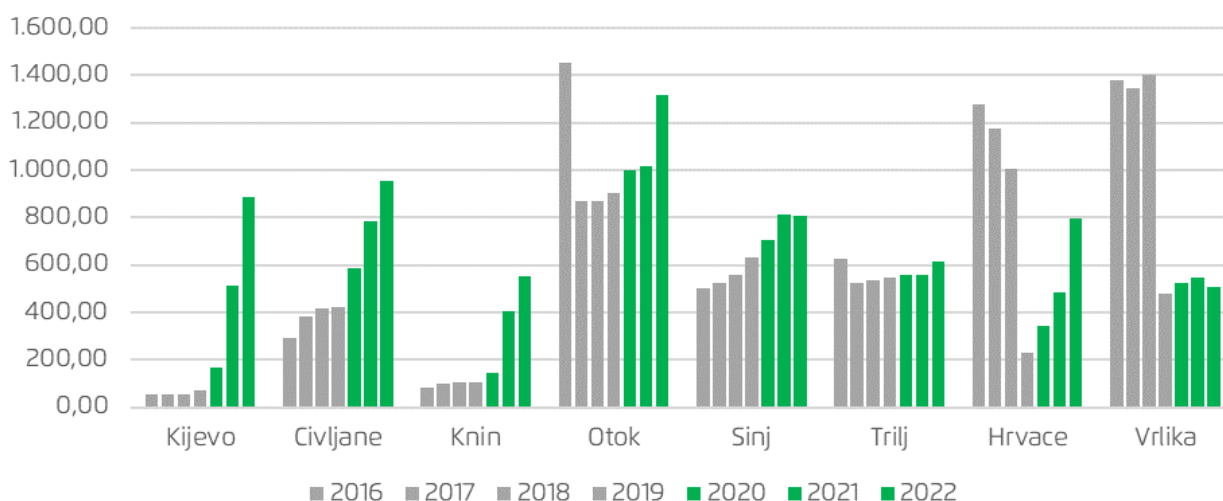
	magarci		konji	
	broj životinja	broj gospodarstava	broj životinja	broj gospodarstava
2019.	203	69	268	70
2022.	309	86	328	85
promjena	52%	25%	22%	21%

Tijekom razdoblja provedbe projekta došlo je do pozitivne promjene u broju životinja i gospodarstava koja uzgajaju konje i magarce. Broj magaraca u JLS projektnog područja porastao je za 52%, a broj PG-a koji ih uzgajaju za 25%. Što se konja tiče, broj PG-a koji ih uzgajaju porastao je za 21%, dok je ukupni broj konja porastao za 22%. Projektom je ostvarena suradnja sa 16 lokalnih stočara s kojima se radilo na provođenju kombinirane ispaše. Uz glavne restauracijske aktivnosti projekta usmjerene na obnavljanje zaraslih travnjaka, provedene su i dopunske aktivnosti kojima se obnovila infrastruktura vezana uz stočarstvo. One su osmišljene tako da imaju pozitivan utjecaj za stočarstvo i pastirima olakšavaju posao. Projektom je obnovljen dio planinskih i stočarskih puteva, a u funkciju je vraćen i velik broj vodenih tijela. Posebna pažnja posvećena je i obnovi suhozida kao dijelu tradicijske baštine te prenošenju znanja o vrijednoj vještini suhozidne gradnje. Obnovljeno je ukupno 11 lokvi, 9 bunara, te 11 562 metra stočarskih i planinskih puteva. Broj isplaćenih potpora Agencije za plaćanje u naseljima projektnog područja 2019. iznosio je 4501, dok isti broj 2022. godine iznosi 5714.

Najveći relativni porast isplaćenih potpora zabilježen je kod podmjera *Dobrobit životinja*, *Posebne potpore za pčelarstvo* i *Ekološki uzgoj*. U projektne aktivnosti bilo je uključeno preko 6 000 ljudi, što obuhvaća razne edukativne, restauracijske aktivnosti svih partnera, organizaciju predavanja, konferencija, i podršku lokalnim događanjima.

Kretanje broja ARKOD parcela - krških pašnjaka u naseljima projektnog područja prema pripadnosti JLS 2016-2022.

Kretanje ukupne površine ARKOD parcela - krških pašnjaka (ha) u naseljima projektnog područja prema pripadnosti JLS 2016-2022.

Konkretni pomaci u obnovi suhih travnjaka najvidljiviji su u podacima iz sustava ARKOD. Tijekom provedbe projekta zakupljeno je oko 2 400 hektara novih krških pašnjaka u naseljima projektnog područja. Planirana ulaganja kroz 9 investicijskih poslovnih planova izrađenih u sklopu projekta iznose ukupno oko 417.000,00 €, a njihova provedba očekuje se za vrijeme trajanja PRR RH 2023-2027. Prema *Savezu pčelarskih* udruga Splitsko-dalmatinske županije u Cetinskoj krajini u studenom 2020.g. postojalo je oko 250 pčelara koji su imali oko 12 tisuća košnica. U studenom 2023.g. prema medijskoj izjavi člana istog Saveza u Cetinskoj krajini djeluje oko 300 pčelara koji su imali oko 11 tisuća košnica. U Šibensko-kninskoj županiji pčelari proizvode tri nove vrste meda: šumski, vrisak i vrijes. U Splitsko-dalmatinskoj županiji također se proizvode tri nove vrste meda u odnosu na 2020. godinu, uključujući med od vrijeska. Turistička kretanja u širem projektnom području pokazuju rast posljednjih nekoliko godina. Otvorena su 33 nova smještajna objekta. Svi pokazatelji ukazuju na činjenicu značajnog porasta dolazaka i noćenja u širem projektnom području.

Podrška različitim načinima obnove travnjaka u projektnom području 2020/2023. (N=400)

Rezultati završnog ispitivanja stavova i znanja javnosti pokazali su da najveću podršku kada su u pitanju metode obnove travnjaka ima metoda ispaše, a druge dvije metode uživaju primjetno veću podršku nakon provedbe projektnih aktivnosti. Kontrolirano propisano paljenje sada podržava 69% ispitanika (u usporedbi s početnih 39%), a metodu ručnog uklanjanja vegetacije podržava 84% ispitanih (63% na početku projekta). U 2023. podrška projektu iznosila je visokih 93%. Sve navedeno upućuje na zaključak da razvoj projektnog područja u periodu 2020-2023. ima elemente pozitivnog razvojnog scenarija, dok dio trendova ocrta i 'business as usual' scenarij, uzrokovan prije svega vanjskim faktorima na koje je teško utjecati. Ni jedan indikator iz područja poljoprivrede nema izražen pad. Demografski indikatori su uglavnom negativni ili stabilni, ali unatoč tome postoje pozitivne promjene na manjoj skali kada je u pitanju stanovništvo naselja u blizini ciljnih travnjaka.

Projekt Dinara back to LIFE –“Management planning and restoration of Dinara dry grasslands to save biodiversity and support sustainable development” je sufinanciran sredstvima LIFE Programa Europske unije pod brojem ugovora LIFE18 NAT/HR/000847. Projekt sufinanciraju Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost te Splitsko-dalmatinska županija.